

Jak se žije se stomií

Velmi pozorně sledujeme diskuse k novele zákona č. 48/1997 i různé úvahy o úpravě systému úhrad zdravotnických prostředků, kam patří i stomické pomůcky. Jediný neuvážený škrť by mohl stomiky vrátit o mnoho let nazpátek a ztížit či prakticky znemožnit jejich zapojení se do normálního života...

| doc. RNDr. Pavel Kreml, CSc., místopředseda Českého ILCO, předseda Slezského klubu stomiků Ostrava

Česká republika patří mezi státy s vysokým výskytem kolorektálního karcinomu, od začátku 90. let je dokonce na prvním místě v celosvětových statistikách v počtu těchto nádorů na 100 000 obyvatel. Ročně přibývá 8 tisíc nových případů a 5 tisíc osob na kolorektální karcinom umírá. I přes zlepšené léčebné výsledky, které jsou dány novými operačními postupy a zlepšením diagnostiky, je bohužel v řadě případů stále jediným řešením vytvoření stomie. V klubech také v posledních letech pozorujeme rostoucí počet urostomiků. Dalšími důvody pro vytvoření stomie jsou zánětlivá onemocnění střev, gynekologické operace, úrazy atd. Život se stomií přináší pro postiženého řadu problémů, se kterými si mnohdy neví rady.

▬ Zahájení kongresu ve Sněmovním sále Nové radnice v Brně. | Foto: autor

Co to znamená stát se stomikem

Když lékař sdělí pacientovi diagnózu, která vede k vytvoření stomie, je to vždy šok. Už pojmenování nemoci (většinou rakoviny) budí hrůzu. A co obavy z toho, jak se dá se stomií žít, jak nás bude přijímat okolí? Přitom by se pacient měl co nejdříve vyrovnat se vzniklou situací a mobilizovat všechny síly, aby boj se zákeřnou nemocí zvládl. Všichni stomici však vědí, jak nesnadné to je. Pomůcky, které jsou pro lidi s vývodem střeva nebo močovodu v ČR k dispozici, jsou spolehlivé a diskrétní. Zde problém není. Problémem je psychika člověka a informovanost pacienta i okolí o možnostech, kde lze hledat pomoc a jak s tímto problémem žít.

Do roku 1989 byly pomůcky dnešního typu za devízy, a tedy obtížně dostupné. Naprostá většina stomiků používala „Jánošíkovy pásy“, což byly obyčejné igelitové sáčky uchycené v tlustém gumovém kruhu, který více či méně úspěšně přidržoval kolem stomie pásek. Stomik byl prakticky vyřazen ze společnosti pro velký zápach. Sám jsem se stal stomikem až v závěru tohoto období. K zásadní změně došlo po roce 1989, kdy se moderní stomické pomůcky postupně staly dostupné všem postiženým. V letech 1989–1991 byl učiněn pokus zajistit pacientům základní sortiment pomůcek ConvaTec licenční výro-

bou v podniku Ergon. Od roku 1993 má u nás firma ConvaTec zastoupení a následně přicházejí na náš trh i pomůcky dalších firem. Stomici se začali sdružovat, aby získali a vyměňovali si zkušenosti s novými pomůckami. Tyto pomůcky jim začaly umožňovat aktivity dříve téměř nemyslitelné. Stomici začali chodit do společnosti, divadel a kin, jezdit na výlety a zájezdy, mohli plavat, účastnit se rekondičních pobytů, jezdit do lázní.

Problémy života se stomií

Vytvoření stomie představuje značný zásah do dosavadního života postiženého, který se denně dostává do situací, které se musí naučit zvládat. Záleží na každém stomikovi a také na jeho okolí, jak rychle se mu podaří vrátit k relativně kvalitnímu životu. Problémy života se stomií lze rozdělit do několika oblastí:

1. Zdravotní problémy

Souvisí jednak s léčbou onemocnění, které vedlo k vytvoření stomie, ale vyskytuje se i řada specifických potíží. Nejčastěji se jedná o různá poškození okolí stomie, kýly, prolapsy, retrakce a stenózy. Tyto potíže jsou obvykle řešeny lékařem nebo stomasestrou. V současné době mohou kolostomici a ileostomici využívat lázeňskou léčbu. Je však zarážející, že urostomik je i s moderními pomůckami nadále pova-

žován za inkontinentního, a tedy neschopného lázeňské léčby. Jedinou možností pro tyto lidi jsou lázně na Slovensku, kde to problémem není.

2. Ošetřování stomie

Pro některé stomiky je obtížné zvládnout ošetřování stomie, zejména nalepení vhodné pomůcky. Stomici jsou obvykle starší lidé ve věku nad pětadesát let, kteří mají potíže s jemnou motorikou a mnohdy hůře vidí. Na našem trhu jsou dostupné pomůcky šesti firem, které dodávají široký sortiment různých typů pomůcek, čistících a ochranných prostředků.

Řada postižených se však v tomto sortimentu nedovede orientovat a ani mnohdy neví, že takové pomůcky existují. Příliš jim obvykle neporadí ani praktičtí lékaři, kteří mnoho takových pacientů nemívají, a proto ani nemají dostatek zkušeností. Naštěstí ve většině větších nemocnic existují specializované poradny stomasester. Počet vyškolených stomasester se každoročně zvyšuje a dnes je vyškoleny kolem 200 takových sester. Mnohdy však poradny nemají potřebné podmínky, které by umožnily odlepit pomůcku a provést potřebná ošetření a instruktáž pacienta. Pozitivní je, že zůstaly zachovány limity stomických pomůcek a že není nutno platit za poukazy na tyto pomůcky.

3. Psychické problémy

Zvládnutí života se stomií je psychicky velmi obtížné. Cesta k akceptaci stomie bývá různě dlouhá. Některým pacientům to trvá až několik let a znám i takové, kteří se s touto skutečností nikdy nesmířili. Většina lidí ví o životě se stomií jen velmi málo nebo spíše vůbec nic. Setkal jsem se s mužem, který se rok a půl neodvážil na stomii sáhnout. Jen pohled na stomii u něj vyvolával třes. Po celou tu dobu mu pomůcky měnila manželka. Teprve až když jí došla trpělivost, začal se s tím „prát“ sám. Zde jsou největší rezervy, neboť většina stomiků nemá dostatek informací o řešení běžných situací v každodenním životě (stravování, pitný režim, cestování, sport, sexuální problémy...). Mnozí by potřebovali pomoc specializovaného psychologa. Významnou roli zde mohou sehrát kluby stomiků.

4. Sociální problémy

U mladších stomiků je nutno řešit sociální otázky. Návrat k původnímu zaměstnání často nemusí být možný. Nezbyvá než odchod do invalidního důchodu. Po čase však stomik o plný invalidní důchod mnohdy přichází a zůstává mu jen částečný, na který má nárok.

Velké problémy mají stomici se získáním průkazu ZTP. Stomie není (na rozdíl např. od Slovenska) přímo uvedena jako postižení odůvodňující poskytování mimořádných výhod. Mnohým stomikům by však průkazy ZTP mohly pomoci zejména při cestování či používání WC. Jedinou dávkou, kterou mohl stomik získat, byl příspěvek do výše 200 Kč na zvýšené životní náklady. Od 1. ledna 2008 však byla i tato dávka zrušena.

Podpora a informovanost

Z předcházejícího je zřejmé, že nový stomik musí postupně získávat zkušenosti a prakticky se znovu učí pohybovat v dříve běžných situacích. Praktických rad a zkušeností nemá nikdy dost. Sám se i 19 let po operaci stále učím. Základní informace dostává stomik již v nemocnici od lékaře. Posouzení a pomoc lékaře je nezbytná při řešení závažnějších zdravotních komplikací. Ve většině nemocnic dnes již pracují specializované stomasestry, které stomika seznámí s používáním pomůcek a postupně ho učí stomii ošetřovat.

Zbývá však mnoho otázek a problémů, na které nemá lékař ani sestra dost času. Významnou roli a pomoc mohou sehrávat kluby stomiků. Za optimální považují vzájemnou spolupráci lékaře, stomasestry, klubů

